

Schonevelt, het oudste rechthuis

In het huis Schonevelt werd recht gesproken. Het stond aan de Langestraat bij de Sint-Joriskerk, dichtbij de kerkhof. In het oudste transportregister vond ik er nieuwe gegevens over.

door ANTON VAN NOSTRUM

KELDERS EN STALLINGEN

In het oudste transportregister van Amersfoort wordt Schonevelt zeven keer genoemd als belendend perceel. De gebezigde omschrijvingen bevatten interessante details. In 1482 koopt Bertout de Greve een huis en hofstede aan de Langestraat 'mit die kelre onder Sconenvelt ende die stallynge voir Sconenvelt'. Deze omschrijving wordt min of meer letterlijk herhaald in een akte die in 1488 ingeschreven wordt. Daarin kopen Bertout Outgersz en zijn vrouw Margriet de helft van hetzelfde huis, want steeds is de familie De Koning de andere buurman. Uit de omschrijvingen blijkt dat onder Schonevelt enkele belangrijke kelders lagen en dat vóór het gebouw ruimte was voor standplaatsen die tijdens de drie jaarmarkten verpacht werden.

Er zijn nog meer akten gevonden waarin Bertout de Greve dan wel Bertout Outgersz een deel van het huis naast Schonevelt koopt. Het lijkt mij waarschijnlijk dat hier sprake is van één persoon, maar zeker is dat niet. Als dat zo is, dan heeft deze persoon een zekere strategie gehad om

genoemd huis stukje bij beetje in bezit te krijgen. Aanvankelijk koopt hij als Bertout de Greve twee zesde-delen van verschillende familieleden die ook De Greve heten. In de jaren daarna koopt hij als Bertout Outgersz van een drietal personen niet nader aangeduide rechten af. En ten

In Memoriam Anton van Nostrum

Op 11 juli is Anton na een kort ziekbed overleden. In 2000 begon hij als vrijwilliger bij Archief Eemland. Iedere maandagochtend was Anton te vinden in de studiezaal, samen met een vertrouwde groep vrijwilligers. Vanuit zijn belangstelling voor genealogie wilde hij zich graag inzetten om de transportregisters van Amersfoort toegankelijk te maken voor degenen die geen middeleeuws schrift kunnen lezen. Dit monnikenwerk was hem wel toevertrouwd.

Overhandiging van het eerste exemplaar van *Bij afwezigheid van de schout* aan burgemeester Van Vliet op 12 februari 2009 (Anton zit in het midden).

Anton laat een prachtige erfenis achter. In 2009 heeft hij de transcriptie van het transportregister over de periode 1540-1551 voltooid. Een ingebonden exemplaar staat op de studiezaal, voor iedereen ter inzage als reusachtig hulpmiddel. Eén van de belangrijkste publicaties van zijn hand is de transcriptie van het burgemeestersdagboek van Cornelis Volckenszn. Samen met Wil Gommers en Ludo Jongen heeft hij daarmee een bijzondere publicatie gerealiseerd.

Archief Eemland is hem zeer dankbaar voor al het werk dat hij voor de geschiedenis van Amersfoort heeft gedaan.

De kerkhof op de kaart van Braun en Hogenberg, 1588. Tussen de Hof en de Langestraat het straatje Zevenhuizen; links het stadhuis (Museum Flehite).

slotte verwerft hij als Bertout Outgersz in 1488 de resterende helft (zie hierboven). Dat hij ook daadwerkelijk in het verkregen huis ging wonen, blijkt uit de laatste akte uit 1495, waarin hij als bewoner wordt vermeld wanneer hij het belast met een rente van twee gouden rijngulden.

OUDESTE BESTUURSCENTRUM?

Het is op zijn minst merkwaardig te noemen dat de kelders onder Schonevelt en de stallingen toebehoorden aan de eigenaar van het daarnaast gelegen huis. Het doet vermoeden dat beide gebouwen ooit deel uitmaakten van één gebouwencomplex en dat een deel daarvan in particuliere handen overging. Als Schonevelt het aloude gerechtgebouw is, dan moet het daarnaast gelegen huis in oorsprong ook een overheidsgebouw geweest zijn. Ook een omgekeerde redenering is mogelijk. Het hele complex was oorspronkelijk particulier bezit, waarvan Schonevelt door de stad aangekocht werd om als gebouw voor de schepenbank te dienen.

Hoe het ook geweest moge zijn, het is verleidelijk om in beide huizen het oudste bestuurscentrum van Amersfoort te zien, met de kelders onder Schonevelt als de gevangenis van de stad, waar de gevangenen 'streng geëxamineerd' werden. Daarmee bevat de suggestie van mevrouw Map Heijenga-Klomp in het boek *Stadhuizen* misschien meer waarheid dan menigeen denkt. Zij veronderstelde dat Schonevelt het gebouw was waar de heren van Amersfoort tot 1259 gevestigd waren, dat moest verdwijnen in verband met de uitbreiding van de Sint-

Joost Drooghsloot,
Hof met stadhuis, 1631
(*Museum Flehite*).

BRONNEN

■ Archief Eemland,
Transportregister 436-01
over 1478-1503

■ Max Cramer e.a.,
*Stadhuizen van Amersfoort: de bouw-
geschiedenis* [Bussum
2009]

De redactie heeft
de auteur helaas niet
meer de laatste versie
van de tekst kunnen
voorleggen.

Joriskerk van de 16e eeuw. Schonevelt wordt daarna echter nog verschillende malen genoemd. In 1536 staat het bij de kerkhof en in 1734 vlak bij de hoek Zevenhuizen-Langestraat. Op die hoek vonden we in mijn artikel in het vorige nummer ook het vleeshuis; was dit dan het mogelijke overheidsgebouw naast Schonevelt? Inderdaad zijn bij opgravingen veel kelders onder Zevenhuizen en Langestraat gevonden.

HET STADHUIS

In 1536 is Schonevelt door het stadsbestuur verkocht, nadat het stadhuiscomplex aan de Hof ingrijpend verbouwd was. De rechtspraak werd dus gecombineerd met het bestuur in één complex. In de stadsrekeningen wordt het stadhuis ook wel aangeduid als Nieuw-Schonevelt. Dat het bestuurscentrum al langer aan de andere kant van de Hof was gevestigd blijkt ook uit het oudste transportregister. Daarin is zeven keer sprake van een huis en hofstede dat gelegen is 'after onser stadthuys'. In vijf gevallen daarvan wordt als extra toegevoegd 'in de Crommestraet'. Hier zal waarschijnlijk de middeleeuwse wijkindeling bedoeld zijn, dus niet de straat zelf. In één geval wordt de ligging nog nauwkeuriger omschreven: een huis en hofsteden in de Krommestraat achter het stadhuis, op de hoek van de Vijver. En dat is precies de lokatie die we zien op het schilderij van Drooghsloot, een plek die sinds de sloop van het stadhuis na 1823 bij de Hof is getrokken. Alleen de straatnaam Achter het Oude Stadhuis herinnert er nog aan.